

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö
2015

Susanna Salin

SELVITYS MOISION KOULUN YHTEISÖLLISEN OPPILASHUOLLON TOIMINNASTA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

2015 | 40 + 2

Outi Kivinen

Susanna Salin

SELVITYS MOISION KOULUN YHTEISÖLLISEN OPPILASHUOLLON TOIMINNASTA

Salon kaupungin Moision yläkoulun oppilashuolto on pitkään toiminut työryhmä. Olen toiminut yhteisöllisessä oppilashuoltotyöryhmässä opiskelijajäsenenä lähes koko lukuvuoden 2014–2015 ajan kahden eri työharjoittelun kautta. Aluksi olin työharjoittelussa Pois syrjästä -hankkeessa syksyllä 2014 ja sen jälkeen Moision koulussa keväällä 2015. Toiminnassa mukanaolon myötä heräsi kiinnostukseni oppilashuoltotyötä kohtaan.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuria, joka sisältää toiminnan perustehtävän, toimintaan vaikuttavat tekijät, toimintatavat ja toiminnan itsearviointiin, sekä arvot ja eettisyyden. Lisäksi selvityksen alla oli 1.8.2014 voimaantullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja sen vaikutukset oppilashuoltotyöhön.

Työ oli luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka toteutettiin kevään 2015 aikana. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelin seitsemää yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsentä. Huomioin haastattelussa työryhmän moniammatillisuuden haastattelemalla eri ammattiryhmiä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että yhteisöllisellä oppilashuoltotyöryhmän jäsenillä on osaamista ja taitoja toteuttaa oppilashuoltotyötä, mikäli heille annetaan siihen riittävästi työaika. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja sen tulkinta ovat aiheuttaneet ristiriitaisia näkemyksiä siitä, miten erityisesti tietoa voidaan jakaa. Lisäksi oppilashuoltotyön koordinointi ja johtaminen heijastuvat oppilashuoltotyöhön, koska puuttui selkeä käsitys lain edellyttämistä toimintatavoista. Työryhmä toivoi saavansa asianmukaista koulutusta ja ohjausta lakiin liittyen.

ASIASANAT:

Dialogi, sosiaalipedagogiikka, toimintakulttuuri, yhteisöllisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social Services | Social Service Work

2015 | 40 +2

Outi Kivinen

Susanna Salin

STATEMENT OF COMMUNAL PUPIL WELFARE ACTIVITIES AT MOISIO SCHOOL

Pupil welfare at the Moisio secondary school in the city of Salo has long served the organization. I have worked in collaborative pupil care as a student member almost the entire academic year 2014–2015. At first I was at practical training in Pois syrjästä -project in the autumn of 2014 and then at the school of Moisio in the spring of 2015. Action involvement sparked my interest in pupil welfare work.

The aim of this study was to investigate the collaborative pupil welfare work culture, which includes the basic function, the operation of the operation affecting factors, policies and operations of self-assessment, as well as values and ethics. In addition, the pupil and student welfare law, which was entered into force on 01.08.2014, and its impact on pupil welfare work was also on study.

The work was qualitative in nature, qualitative research, which was conducted during the spring of 2015. Objective of the study was not development, but the default was to demonstrate the strengths and development activities. The data collection method was theme interview. I interviewed seven collaborative group members of the pupil welfare work. I took note of the working group in an interview for multidisciplinary work, interviewing various professional groups.

The results of the study showed that the group members of the pupil welfare work have the knowledge and skills to implement pupil welfare work if they are given the adequate time to work. The new pupil and student welfare law and its interpretation have led to conflicting views on how particular information can be shared. In addition, the pupil welfare co-ordination and leadership are reflected in pupil welfare work, because no one has a clear idea of necessary law practice. Members of the group hoped to receive appropriate training and guidance to the act and its application.

KEYWORDS:

Community, dialogue, participation, the culture of function, social pedagogy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA YHTEISÖLLISEN OPPILASHUOLLON TOIMINNAN VIITEKEHYKSENÄ	6
2.1 Sosiaalipedagogia ja sosiokulttuurinen innostaminen nuoren ohjauksessa	6
2.2 Yhteisöllisyys osana monialaista yhteistyötä oppilashuollossa ja koulussa	9
2.3 Dialogi monialaisen yhteistyön kulmakivenä oppilashuoltotyössä	11
3 MOISION KOULUN YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO	12
3.1 Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteista ja sisällöstä	12
3.2 Yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuri	13
3.3 Pois syrjästä -hanke yhteistyökumppanina	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tehtävät	15
4.2 Laadullisesta tutkimuksesta	15
4.3 Aineistonkeruumenetelmä ja aineiston hankinta	16
4.4 Aineiston käsittely ja sisällönanalyysi	17
5 TUTKIMUSTULOKSET	19
6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	26
6.1 Yhteenveto teemoittain	26
6.2 Teoreettinen viitekehys tutkimuksen taustalla	31
7 POHDINTA	33
7.1 Riskianalyysi	33
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys sekä tarpeet jatkotutkimukselle	35
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko.

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme vaativuus heijastuu nykypäivän nuorten elämään ja toimintakykyyn. Salon kaupunki on ollut viimeisten vuosien ajan erityisten taloushaasteiden äärellä. Kuten 1990-luvun lamalla niin myös tähän päivään ankkuroituneella taantumalla voidaan olettaa olevan sosiaalisia vaikutuksia. Perheiden moninaistuneet ja kasautuneet ongelmat heijastuvat vanhemmuuteen ja sitä kautta myös lapsiin ja nuoriin. Lasten ja nuorten oireilu on nähtävissä esimerkiksi koulumaailmassa, oppilashuoltotyössä.

Suomalainen yhteiskunta pyrkii estämään eriarvoistumisen kasvua ja edistämään lapsiperheiden hyvinvointia muun muassa Kaste-ohjelman alaisten hankkeiden kautta. Salon kaupunki on mukana Kaste-ohjelman alaisessa Pois syrjästä -hankkeessa. Käytännössä hanke pilotoi sosiaali- ja terveystalvveluja esimerkiksi yhteistyössä Moision koulun yhteisöllisen oppilashuollon kanssa. Pilotoinnin tarkoituksena on yhteistyön kautta kehittää koulun henkilöstön käytössä olevia toimintatapoja, menetelmiä ja vahvistaa henkilöstön osaamista. Pitkällä aikajänteellä ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä odotetaan olevan suotuisia vaikutuksia erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun kuluihin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella Moision yläkoulun yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuria moniammatillisen henkilöstön – erityisopetuksen, nuorisotyön, opinto-ohjauksen ja seurakuntatyön – kokemuksista ja näkökulmista käsin. Toimintakulttuuri sisältää perustehtävän, toimintaan vaikuttavat tekijät, menetelmät ja toiminnan itsearvioinnin, sekä arvot ja eettisyyden. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa yhteisöllisen oppilashuoltotyön toiminnan vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Lisäksi tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää 1.8.2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) vaikutukset yhteisöllisen oppilashuoltotyön käytäntöön.

Tutkimustulosten tavoitteena on selkeyttää, tukea ja edistää monialaisen yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenten käytännön toimintaa.

2 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA YHTEISÖLLISEN OPPILASHUOLLON TOIMINNAN VIITEKEHYKSENÄ

2.1 Sosiaalipedagogia ja sosiokulttuurinen innostaminen nuoren ohjauksessa

Sosiaalipedagogiikka sijoittuu kasvatus- ja yhteiskuntatieteiden välimaastoon. Luonteeltaan sosiaalipedagogiikka on käytännöllinen toimintatiede. Kysymys on yksilön kehittymisestä, kasvusta ja integroitumisesta yhteiskuntaan sosiaalisten suhteiden kautta, ja siitä miten yksilön kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa tapahtuu. (Rautiainen 2005, 13.)

Sosiaalipedagogia tarkastelee kaksisuuntaista, itsen ja ympäristön välistä suhdetta; miten nuori kokee ja käsittää itsensä ja todellisuutensa sekä on suhteessa ympäröivään maailmaan. Kasvaessaan aikuiseksi nuori alkaa ymmärtää itsensä toimijana ja näkee omat mahdollisuutensa vaikuttaa itseen ja suhteessa toisiin. Lapsen ja nuoren sisällä herää orastavalla tavalla arvojen merkitys ja moraalinen ajattelu. Nuoren maailmankuva rakentuu ja hän alkaa tiedostaa olevansa yhteiskunnan jäsen. Taitava ohjaus antaa tilaa nuorelle uuden etsimisessä, mutta tarvittaessa ohjaus antaa turvaa ja lohtua sosiaalisessa kanssakäymisessä. (Hämäläinen & Nivala 2010, 5–6; Sajaniemi ym. 2015, 172–173.)

Yhteisen kielen löytäminen on tärkeää, jotta voidaan tietoisesti toimia, vaikuttaa ja luoda suhdetta itsen ja maailman välillä. Sosiaalipedagogisessa ajattelussa itsetuntemus ja suhde maailmaan kehittyvät prosessimaisesti kielen kautta, jolloin myös teoreettinen itseymmärrys lisääntyy. Sosiaalipedagogia on kielen oppimista, joka mahdollistaa kommunikatiivisen suhteen kirjallisuuteen ja toimintaan – laadullisen ajattelun kehittyminen. Käytännössä tämä näkyy nuoren tavassa tarkastella maailmaa; käyttäytymisen, kokemisen, toimimisen ja itseilmaisun kautta. (Hämäläinen & Nivala 2010, 6; Antikainen ym. 2013, 282–283; Väyrynen ym. 2015, 21.)

Nuorten kanssa tehtävä työ koulussa on sosiaalinen ja yhteisöllinen toimintakenttä, jossa yksilöiden välille syntyy erilaisia jännitteitä ja ristiriitoja. Nämä risti-

kaisuja ja muotoja sekä kehittää niitä (Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 299).

Opettajan ja oppilaan välinen suhde, opettajainhuoneessa vallitseva ilmapiiri, opetuksen sisältö ja laatu ja rehtorin tapa johtaa koulua ja henkilöstöä – koulun toimintakulttuuri – vaikuttavat siihen, miten oppilaat viihtyvät koulussa (Kurki & Nivala 2006, 175). Sosiaalipedagogisen ohjauksen sensitiivisyys haastaa opettajia, jotka toimivat nuorten kanssa. Yhteisöllisen oppilashuollon ja rehtorin tehtävä on tukea opettajia työssään. Työhyvinvoinnin merkitys on tärkeässä asemassa, jotta opettaja selviytyy työstään. Erityisesti rehtorin johtamistaidoilla on vaikutusta koulun pedagogiseen hyvinvointiin. Voimavaroja tukeva ja luottamukseen perustuva johtaminen tuottaa pedagogista hyvinvointia. (Liusvaara 2014, 75, 162.)

Opetus nähdään laajana kasvun tukemisen prosessina eikä pelkästään luokahuoneisiin rajoittuvana didaktiikkana, eli mitä ja miten opetetaan. Koulu on yhteisöllinen toimija, joka on yhteistyössä muiden toimijoiden ja organisaatioiden kanssa. Koulua ei nähdä pelkästään tiedonsiirron instituutiona, vaan siellä opitaan oppimaan, opitaan erilaisia taitoja, asetetaan tavoitteita ja käsitellään tunteita. Tämä edellyttää opettajien osaamisen monipuolistamista koulutuksen avulla ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi yhteisöllinen oppilashuollon kanssa. (Rautiainen 2005, 93; Kurki & Nivala 2006, 178; Pohjola 2011, 112.)

Osallisuus on sekä sosiaalipedagogisen ohjauksen muoto että tavoite. Sosiaalipedagoginen ohjaus on nuoren osallisuuteen motivoimista, jossa myös ohjaaja osallistuu prosessiin. Osallisuuden perusta on dialogisuutta, reflektiivisyyttä ja yhteistoiminnallisuutta. (Hämäläinen & Nivala 2010, 116–117.) Yhteisöllinen oppilashuolto toimii rakenteena ja sen toiminta heijastuu myös koulun toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen oppilashuoltotyön henkilöstön osallisuus ja toimijuus voidaan nähdä välillisesti välittäjänä nuoren osallisuuden mahdollistamisessa ja vahvistamisessa. (Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 300.) Yhteisöllisen oppilashuollon toimintaperiaatteet ovat arkilähtöisyys, dialogisuus, osallisuus ja yh-

teisöllisyys. Arkilähtöisyys tarkoittaa sitä, että tarkastelun keskiössä ovat koulun arjessa tapahtuvat ilmiöt. (Ranne ym. 2005, 16.)

2.2 Yhteisöllisyys osana monialaista yhteistyötä oppilashuollossa ja koulussa

Yhteiskuntamme vaativuus heijastuu nykypäivän nuorten elämään ja toimintakykyyn (Kärki 2009, 17). Taustalla vaikuttavat yhteiskunnan rakenteelliset muutokset, monimutkaisuus ja yhtenäisen normaalielämäntavan kadottaminen. (Nivala & Saastamoinen 2010, 106.) Elina Nivalan (2010b, 106–108) mukaan nuorisokasvatuksella on vaikutusta kansalaiseen yhteiskunnallisen toimintakyvyn tukemisessa.

Perinteinen opetus ja yhteiskunta ovat osaltaan rapauttaneet yhteiskuntaamme, jossa on tapahtunut osallisuuden näivettymistä. Yhteiskuntamme kehityksen ehto on arvokeskustelujen kääntäminen toiminnaksi. (Kurki & Nivala 2006, 174; Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 300.) Osaltaan taustalla vaikuttavat suku- ja ydinperhekäsitysten muutokset ja kaupungistuminen. Suhteet ovat ohentuneet. (Rautiainen 2005, 93.) Nopea modernisoituminen; globalisaatio, perinteiden rapautuminen ja yhteiskunnallinen yksilöityminen lisäävät haasteita oppimiskäsityksen uudelleen muovautumiseen, jotta jatkuva oppiminen mahdollistuisi (Antikainen ym. 2013, 284). Yhteisöllisyys on tärkeä osa oppimista ja kasvua. Se on kykyä arvioida, reflektoida asioita ja toimintaa sosiaalisten suhteiden kautta. (Poikela 2003, 49; Freire 2005b, 69.)

Anneli Pohjola (2015, 16) puolestaan kuvaa artikkelissaan, että yhteisöllisyys elää ja jopa vahvistuu erilaisista väitteistä huolimatta. Pohjolan mukaan yhteisöjä koskevassa keskustelussa kohtaamme eettiset kysymykset; millainen on se todellisuus, jota olemme rakentamassa ja millaisille olettamuksille yhteiskunnasta esittämämme todellisuus perustuu. Ihmisten arki muuttuu ajan saatossa, mutta ilmiöt säilyvät samanlaisina, vaikkakin muuttaen muotoaan. Yhteisöllisyydellä on edelleen vahva sosiaalinen luonne, joskin se on voimakkaassa muutoksessa. (Väyrynen ym. 2015, 16.)

Kaisa Kostamo-Pääkkö, Sanna Väyrynen ja Pekka Ojaniemi (2015, 8) puolestaan kuvaavat artikkelissaan, miten yhteisöllisyydellä ja jäsenten välisellä vuorovaikutuksella syntyy sosiaalista pääomaa ja osallisuutta. Parhaimmillaan yhteisössä kyetään toimimaan keskenään ja luottamus jäsenten välillä vahvistuu.

Anneli Pohjola (2015, 15) kirjoittaa, että ihminen on peruslähtökohtaisesti sosiaalinen olento, joka hakeutuu yhteyteen toisten ihmisten kanssa, ja joka saa toimintavoimaa toisista ihmisistä. Kirsi Juhilan (2006, 125) mukaan yhteisöllisyys voidaan määrittää muodostelmaksi, jossa toiminnassa mukana olevilla ihmisillä on jotain yhteistä.

Yhteisöllinen oppilashuolto voidaan nähdä yhteiskunta-poliittisena rakenteena, jossa käsitellään oppilaiden hyvinvointia koskevia kysymyksiä. Toimintaa ohjaavat lait ja asetukset, muun muassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja perusopetuslaki (1998/628). Laajassa mielessä sosiaalinen pääoma on juurtuneena sosiaalisiin rakenteisiin normeina ja sosiaalisina suhteina, jotka toimivat työryhmän jäsenten mahdollisuuksina kohdentaa ja ohjata yhteisöllistä oppilashuoltoa haluttujen tavoitteiden suuntaan. Suppeampi määrittely kuvastaa yhteisöllisen oppilashuollon toimijoiden keskinäisiä suhteita, luottamusta ja monialaista yhteistyötä, jonka pyrkimyksenä on edistää oppilaan hyvinvointia kouluympäristössä. Yhteisöllinen oppilashuoltotyö on myös aikaan ja paikkaan rajoittuvaa, sekä vakiintunutta että spontaania toimintaa, jolla on vaikutuksia koulun toimintakulttuuriin. (Hyypä 2002, 48–50; Väyrynen ym. 2015, 20.)

Yhteisöllisyys rakentuu vuorovaikutussuhteissa yhteisön taustalla toimivien arvojen ja sääntöjen pohjalta. Verkostoissa ja yhteisöissä toimijoiden välille rakentuneet sosiaaliset suhteet eli sidokset voivat olla heikkoja tai vahvoja. Liian vahvat suhteet johtavat epädemokraattisuuteen, lisääntyneisiin ulkopuolisuuden tunteisiin jäsenistössä, yhteisön ulkopuolella olevien syrjintään ja muihin mahdollisiin haitallisiin toimiin, muun muassa kuppikuntiin ja klikkeihin, yhteisössä. Vahvoja suhteita sisältävissä yhteisöissä muodostuu eräänlainen kupla, johon uskotaan kriitikittömästi. Näin syntyvät esimerkiksi ”hyvä veli” -järjestelmät. Yhteisön tai verkoston heikot sidokset toimivat joustavina, integroivat toimijuutta, ja

luottamus kumpuaa muusta kuin vahvasta ryhmätunteesta. (Hyypä 2002, 50–51.) Toimiva yhteisöllisyys edellyttää resursseja – aikaa ja tilaa – dialogille (Pohjola 2011, 54).

2.3 Dialogi monialaisen yhteistyön kulmakivenä oppilashuoltotyössä

Dialogissa kohtaavat erilaiset näkemykset. Näkemysten yhteen saattaminen on uudenlaisen todellisuuden rakentamista. Tämä vaatii toisen ihmisen huomioon ottamista ja aktiivisen kuuntelemisen taitoa puheeksiottamisen taidon lisäksi. Dialogin avulla kaikki osapuolet oppivat ja voivat muuttaa mielipiteitään ja asenteitaan. Dialogisuus on sekä avointa kommunikaatiota että suhde. Dialogin tärkeä elementti on vastavuoroisuus, jossa jokainen osapuoli pääsee osalliseksi luomaan uutta tietoa tai todellisuutta. (Mönkkönen 2007, 87–89.)

Monialaisessa yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä dialogin merkitys korostuu. Dialogin onnistuminen on sekä mahdollisuus että haaste. Avoin keskustelukulttuuri edistää demokratiaa. (Pohjola 2011, 121.) Monialainen yhteistyö edellyttää kriittistä, avointa dialogia ja toimijuutta (Freire 2005b, 69). Yhteisöllisen oppilashuollon sosiaalisesti jaettu todellisuus muokkaa työryhmän jäsenten ajattelua. Parhaimmillaan dialogi mahdollistaa innovatiivisia ratkaisuja toimintatapojen kehittämisessä (Pohjola 2011, 53).

3 MOISION KOULUN YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO

3.1 Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteista ja sisällöstä

Oppilashuoltotyön käytäntö muuttui 1.8.2014 alkaen uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) myötä jakautuen yhteisölliseen (4 §) ja yksilökohtaiseen (5 §) oppilashuoltoon. Yhteisöllisen oppilashuollon painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja koskettaa koko oppilaitosyhteisöä (1287/2013, 3 §). Yhteisöllinen oppilashuoltotyö on monialaista, dialogiin perustuvaa ennaltaehkäisevää työtä; turvallisen oppimisympäristön ja -kulttuurin rakentamista, kehittämistä, toteuttamista ja arviointia, sekä oppilaan oppimisen ja kasvun tukemista ja ohjaamista koulutyön arjessa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 §, 3 §; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 26; Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2014, 2–5).

Yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan tavoitteena on kehittää koulun toimintakulttuuria ja toimintaa. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, hyvinvoinnin, terveyden, sosiaalisen vastuullisuuden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden edistämistä ja vahvistamista. Lisäksi yhteisöllisen oppilashuoltotyön tarkoituksena on edistää oppimisympäristön terveyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 2 §, 3 §, 4 §; Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2014, 2–4).

Yhteisöllisessä oppilashuollossa käsitellään koko oppilaitosyhteisöä koskevia asioita yleisellä tasolla ennaltaehkäisevästi (Mahkonen 2014, 65). Uusi laki velvoittaa informoimaan oppilaita ja heidän huoltajiaan oppilashuollosta (Mahkonen 2014, 69). Oppilaiden osallistaminen on keskeistä ryhmä- ja yksilötasolla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opettajat laativat luokittain oppilaiden kanssa yhteiset toimintasäännöt ja koulukiusaamisen vastaista toimintaa. (Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2014, 4–5).

Moision koulun yhteisöllinen oppilashuoltotyö koskettaa lähes 570 oppilaan koulutyötä. Yhteisöllisessä oppilashuollon työryhmässä toimi toimintakauden 2014–2015 aikana 13 jäsentä: kuusi erityisopettajaa, kaksi opinto-ohjaajaa, nuorisohjaaja, koulukuraattori, koulupsykologi, oppilaitospastori ja rehtori. Työryhmä kokoontui kerran kuukaudessa. Rehtori tai vararehtori vastasivat oppilashuoltotyöryhmän toiminnasta koulussa (Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2014, 3).

Salossa peruskoulujen oppilashuoltotyön järjestämisestä, suunnittelusta ja arvioinnista vastaavat Salon kaupungin oppilashuollon ohjausryhmä ja Lasten ja nuorten palvelut. Tarvittaessa työryhmään kutsutaan muita yhteistyötahoja. Koulun ja kodin välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeä osa yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Salossa toimii HYTE-työryhmä (sosiaali-, terveys- ja opetus-toimi), joka arvioi oppilashuollon käytännön toteutusta kaupunkitasolla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §, 14 §; Perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteet 2014, 77–85; Perusopetuksen Oppilashuoltosuunnitelma 2014, 2–4, 32; Salon kaupunki.)

3.2 Yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuri

Oppilashuoltotyö on ollut osa Moision koulun oppilaitoskulttuuria 1990-luvulta alkaen. Toimintakulttuuri nähdään ilmiönä, joka muodostuu yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenten arvoista, vuorovaikutuksesta ja toimijuudesta. Käytännössä toimintakulttuuria voidaan kehittää tai muuttaa haluttuun suuntaan jäsenten osallisuuden kautta. Yhteisöllisen oppilashuollon rakenne ja toimijat muokkaavat kulttuuria, ja toisaalta toimintakulttuuri vaikuttaa työryhmän jäseniin ja rakenteisiin. (Kinnunen ym. 2008, 142; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 26.)

Työhyvinvoinnin ja pedagogisen hyvinvoinnin merkitys on tärkeää oppilashuoltotyön tehokkuuden ja toiminnan laadun tavoittelemisessa; hyvinvoiva ja motivoitunut jäsenistö tehostaa työpanostaan, joka edistää toimintaa määrittelevien tavoitteiden saavuttamista. Yhteisön ja työryhmän jäsenten välisten arvojen

ja ideologian yhteensopivuus tukee toimintaa. (Kinnunen ym. 2008, 155–156.) Koulun toimintakulttuurilla ja henkilöstön työhyvinvoinnilla on merkittävä vaikutus kasvatukseen, opetukseen ja oppimiseen (Koivula 2005, 20).

3.3 Pois syrjästä -hanke yhteistyökumppanina

Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin (Pohjola 2011, 109). Vaativa yhteiskuntatilanne asettaa haasteita ammattilaisille nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa ja ohjauksessa (Filander & Vanha-lakka-Ruoho 2009, 299). Erityisesti syrjäytyminen nähdään vaaratekijänä (Koivula 2005, 33).

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) on Sosiaali- ja terveysministeriön pääohjelma, jonka avulla pyritään johtamaan ja uudistamaan suomalaista sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Ohjelman tavoitteena on pyrkiä kaventamaan terveyseroja ja siirtä ongelmapiirteistä näkökulmasta hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen ja ongelmien ennaltaehkäisemiseen. Satakunnan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän hallinnoima Pois syrjästä -hanke – Lasten ja nuorten syrjäytymisen ja ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen – on Kaste-ohjelman alainen hanke. (Sosiaali- ja terveysministeriö; Pois syrjästä -hanke.)

Salossa Pois syrjästä -hankkeen päätavoite on ennakkoinnin ja oikea-aikaisten palvelujen kehittäminen. Hankkeen kohderyhmänä ovat 11–19-vuotiaat nuoret ja heidän perheensä. Hankkeen toiminta-aika on 1.1.2014–31.10.2016 ja sen pyrkimyksenä on kehittää olemassa olevia toimintamalleja ja vahvistaa ammatillista osaamista peruspalveluissa. Käytännössä erityistason osaamista siirretään sinne, missä nuoret toimivat arjessaan. Hankkeen päämääränä on myös kehittää monialaista ja dialogista verkostoyhteistyötä sekä luoda kunnille yhdenmukaiset keinot puuttua erilaisiin ylisukupolvisiin haasteisiin. (Pois syrjästä -hanke.) Moisio koulu on Pois syrjästä -hankkeen pilottikoulu ja yhteisöllinen oppilashuolto ja sen jäsenistö toimii yhteistyökumppanina.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tehtävät

Tutkin opinnäytetyössäni yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten kokemuksia yhteisöllisestä oppilashuollosta, ja millaisia merkityksiä he antavat oppilashuoltotyölle. Selvitin myös, miten yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenet määrittelevät yhteisöllisyyden. Lisäksi tutkin sitä, miten he arvioivat yhteisöllisen oppilashuollon toimintaa itsearviointin kautta. Lopuksi kartoitin yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenten käytännön työn taustalla toimivia arvoja ja etiikkaa. Tutkimuksen tavoite on tuottaa tietoa yhteisöllisen oppilashuollon nykyhetken toiminnan tilasta. Tutkimustehtävät käsittelivät seuraavia kysymyksiä:

1. Mistä tekijöistä Moision yläkoulun yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuri koostuu työryhmän jäsenten käsitysten mukaan?
2. Millaisia merkityksiä yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenet antavat sosiaalisesti rakentuneelle yhteisölliselle toiminnalle?
3. Mikä merkitys yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenille on yhteisöllisyydellä?

Tutkimusta voidaan hyödyntää yhteisöllisen oppilashuoltotyön suunnittelun ja kehittämisen taustoittajana.

4.2 Laadullisesta tutkimuksesta

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohta on tutkia ilmiötä ihmisten kokeman todellisuuden, näkökulman ja merkityksen kautta. Laadullisella tutkimuksella pyritään löytämään tai paljastamaan näkyväksi sellaisia tosiasioita, jotka ovat ikään kuin piilossa; esimerkiksi on totuttu toimimaan tietynlaisella tavalla, tai asiat ovat muotoutuneet itsestään selviksi, tai joka on koettu, mutta ei

vielä ole tietoisesti ajateltu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34–35; Hirsjärvi ym. 2013, 160–161).

Opinnäytetyön taustalla on fenomenologis-hermeneuttinen perinne ja tulkinnallinen tutkimus. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen on tutkimuksen kohteena ja tutkijana. Tutkimuksessa keskitytään tutkittavien tuottamiin puhetapahtumiin; heidän kokemusten, merkityksien ja yhteisöllisyyden kautta, eli miten ihmiset ymmärtävät ja tulkitsevat asioita, ja millainen suhde ihmisillä on elämäänsä ja todellisuuteensa. Tutkimuksessa nousevat esille ymmärtäminen ja tulkinta. Fenomenologia painottaa elämismaailmaa, eli miten ihminen on suhteessa ympäröivään maailmaan ja todellisuuteen. Hermeneuttisuus tuo mukanaan tulkinnallisen ulottuvuuden, eli miten tutkija tulkitsee muiden ihmisten tulkintaa. Haastateltava kuvaa omaa kokemustaan ja ymmärrystään toiminnasta ja sen todellisuudesta. Tutkija pyrkii ymmärtämään haastateltavan tuottamia puhetapahtumia haastateltavan sisäisestä todellisuudesta käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34–35.)

Tutkijan tulee olla tietoinen omista lähtökohdistaan ja arvoistaan, sillä tutkimusteksti eli raportti on tutkijan tulkinta valitusta aineistosta ja lähteistä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan tulee noudattaa tieteellisen tutkimuksen vaateita ja objektiivisuutta tutkimusta tehdessä, niin menetelmien valitsemisessa kuin kirjoittamisessa. (Hirsjärvi ym. 2013, 309.)

4.3 Aineistonkeruumenetelmä ja aineiston hankinta

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75; Hirsjärvi & Hurme 2011, 41). Teemahaastattelun etu on se, että vuorovaikutuksessa voidaan keskittyä tiedonhankintaan tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisiin aiheisiin (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34). Kysymyksenasettelu on teemoissa, jotka antavat joustavuutta haastatteluun; kysymyksiä ei tarvitse toteuttaa sanatarkasti taikka kysymysjärjestyksen ei tarvitse olla samanlainen haastattelusta toiseen, vaan haastattelussa edetään keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten

avulla. Tarkoin harkitut teemat toimivat ikään kuin kompassina tutkimusongelmien vastauksia etsiessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75; Hirsjärvi & Hurme 2011, 48). Mikäli haastattelun aikana ilmenee tärkeitä teemahaastattelurungon ulkopuolelle ulottuvia uusia teemoja, tutkijan tulee tehdä tarkentavia ja hienovaraisia lisäkysymyksiä, mikäli ne ovat tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia (Kananen 2014, 89). Vaikka teemahaastattelua ei ole luokiteltu varsinaiseksi syvähaastatteluksi, haastattelu pyrkii tutkimaan ilmiötä pintatasoa syvemmin. Teemahaastattelu sijoittuu syvähaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun väliin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.) Teemahaastattelurunko on tutkimusraportin liitteenä (Liite 1).

Tutkimusaineisto koostui seitsemästä yhteisöllisen oppilashuollon jäsenen haastattelusta: neljä erityisopettajaa, nuoriso-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja oppilastospastori. Haastatteluajat sovittiin yhdessä haastateltavien kanssa joko kasvokkain tai sähköpostitse. Haastattelut toteutettiin Moisio koululla toukokuussa 2015. Haastattelut kestivät 20:sta minuutista 45:teen minuuttiin. Haastattelujen määrä oli riittävä, koska haastattelujen aikana tapahtui saturaatio eli kylläntyminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 182).

4.4 Aineiston käsittely ja sisällönanalyysi

Käytin haastatteluaineistoa ainoastaan tähän tutkimukseen. Aineiston analysointimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysimenetelmän. Analysointi sisältää seuraavat vaiheet: litterointi, aineistoon perehtyminen, koodaaminen eli tiivistäminen, luokittelu, ilmiöiden ja puhetapahtumien laskeminen, samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen ja yhdistely sekä käsitteiden muodostaminen teemoihin perustuen. Näiden analyysivaiheiden kautta etenin tuloksiin ja yhteenvetoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.)

Litteroin haastattelut heti kunkin haastattelun jälkeen toukokuussa 2015 ja tyhjensin äänitystallenteet. Litterointi tarkoittaa haastatteluäänitteiden purkamista tekstimuotoon. Litteroin aineiston sanatarkasti, mutta en kirjannut esimerkiksi

ääntelyjä tai muuta vastaavaa. (Kananen 2014, 101–102.) Litteroinnissa käytin Arial-fonttia ja fonttikoko oli 12, joten aineistoa kertyi yhteensä 27 sivua.

Analysointivaihe toteutui kesä-heinäkuussa 2015. Perehdyin huolellisesti litteroimaani haastatteluaineistoon. Luin aineiston useampaan kertaan läpi ja tiivistin jokaisen haastattelun ja jokaisen kysymyksen erikseen tiivistetyiksi, erillisiksi kappaleiksi työn etenemisen jäsentämiseksi. Tämän jälkeen koodasin eli tiivistin raakatekstiä eli alkuperäistä haastatteluaineistoa. Koodasin keskeisimmät raakatekstit, jotka vastasivat käsitykseni mukaan parhaiten esittämiini tutkimusongelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.) Arvoin haastateltavat: H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7. Kirjoitin ja tulostin jokaisen valitsemani raakatekstin, jotka sisälsivät haastattelijakoodin, erillisille lapuille. Analysoinnin aikana laskin ja kirjasin jokaiseen teemaan liittyvät ilmiöt, tapahtumat ja puhetuotannot. Pyyntöni oli selvittää, kuinka yleisiä ilmiöt, tapahtumat ja puhetuotannot olivat eri haastateltavilla. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 171–172.)

Teemahaastattelurunkoa käytin haastatteluaineiston teemoittajana unohtamatta taustalla olevia tutkimusongelmia. Tutkimukseni teemat jäsenyivät seuraaviksi osa-alueiksi: toimintakulttuuri, yhteisöllisyys-käsite, perustehtävä, tavoitteet, toimintaan vaikuttavat tekijät, menetelmät ja toiminnan itsearviointi, sekä arvot ja eettisyys. Teemojen avulla etsin puhetapahtumia, ilmiöitä ja ajatuksia raakatekstiä koodaamalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–94.) Aineiston redusoinnin eli pelkistämisen avulla karsin aineistosta pois epäolennaisen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109).

Analyysi pohjautuu teoriaohjaavaan analyysiin, eli tutkimus nojaa etukäteen valittuun teoreettiseen viitekehykseen, sosiaalipedagogiikkaan. Näin muodostuivat haastatteluaineistosta esiin nousseet pääkäsitteet: dialogi, toimintakulttuuri ja yhteisöllisyys. Aineistosta nousseet tutkimustulokset ikään kuin käyvät vuoropuhelua tutkimuksen teoreettisen osuuden kanssa. Yhteenvedossa olen rakentanut synteesisin aineistosta nousseista merkityskokonaisuuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 102).

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tällä tutkimuksella kartoitettiin Moision koulun yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenten käsityksiä vallitsevasta toimintakulttuurista, ja siitä miten he kuvaavat ja jäsentävät työryhmäänsä sosiaalisesti rakentuneena yhteisönä, sekä heidän käsityksiään ja merkityksenantojaan yhteisöllisyys-käsitteen sisällöstä ja merkityksestä. Toimintakulttuuri sisältää perustehtävän, tavoitteet, menetelmät ja yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön vaikuttavat tekijät. Tutkimuksen ydintavoite oli tukea työryhmän jäseniä arvioimaan tämän hetkistä toimintaansa. Toiminnan arvojen ja eettisen toiminnan arviointi ja pohdinta painottui jonkin verran uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain ymmärtämiseen ja erityisesti sen soveltamiseen liittyviin haasteisiin.

Tutkimustulosten mukaan työryhmän jäsenet ovat sisäistäneet yhteisöllisyyden toimintatapana. Suurimmalla osalla työryhmän jäsenistä on kokemusta oppilashuoltotoiminnasta, ja heillä on vahvat ammatilliset valmiudet toteuttaa yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Haastateltavat kuvasivat monipuolisesti sosiaalisesti rakentunutta yhteisöään. Tutkimus tuotti näkyväksi myös toimintaan liittyvät kehittämisen kohteet. Tarkastelen tuloksia teema teemalta, jotta tutkimuksen tuottamat tiedot avautuvat lukijalle. Tutkimus tuotti laaja-alaisesti tietoa, jota yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenet voivat halutessaan hyödyntää toimintansa kehittämisessä.

Taustakysymykset

Haastateltavien oppilashuoltotyöhistorian vaihteluväli oli 1–20 vuotta. Haastateltavista kolme oli miestä ja neljä naista.

Yhteisöllisyys

Haastateltavien kokemukset ja merkitykset yhteisöllisyydestä ovat moninaiset ja varsin yhteneväiset. Neljä haastateltavaa kuvaili yhteisöllisyyden rakentuvan yhteenkuuluvuudentunteesta, eli siitä että yksilöt kokevat olevansa osa jotakin yhteisöä.

H1: – – se on varmaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jollain tapaa yhteisten asioiden hoitamista tai ajamista – – yritetään porukassa tehdä tiiviisti yksikkö ja yhdessä sitten hoidetaan – –

Kaikki haastateltavat toivat esille, että yhteisöllisyys on yhdessä tekemistä ja vuorovaikutusta.

H4: Ryhmän yhdessä oleminen, yhdessä toimiminen ja vuorovaikutus, eli ryhmään kuulumisen ja sen toimintaan – – osallistuminen.

Perustehtävä

Perustehtävän sisältö ja ymmärrys oli haastateltavien vastausten mukaan pääasiassa yhteneväinen. Haastateltavien mielestä yhteisöllisen oppilashuollon keskeisin tehtävä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja kasvua, sekä pyrkiä rakentamaan hyvä ja toimiva oppimisympäristö ennaltaehkäisevin keinoin.

H7: – – tietotaidon jakaminen eri toimijoiden välillä – – sosiaalisen pääoman vahvistaminen... siinä on oppilaat keskiössä, niin ongelmaratkaisutaidot tavallaan siihen, että toimitaan yhteisen hyvän eli oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

H1: Oppilaiden hyvinvoinnin takaaminen, varmistaminen ja kehittäminen.

H6: – – arvioida, suunnitella ja kehittää koulua työympäristönä ja oppimisympäristönä – – kaikille työntekijöille ja oleville hyvä ympäristö työskennellä – – Yhteistyö eri tahojen kanssa on tärkeitä. Ja moniammatillisuus.

H4: Ennaltaehkäisevää oppilashuollollista toimintaa, joka koskettaa koko koulu-yhteisöä: tavoitteena hyvä oppimisympäristö, hyvä psyykinen ja fyysinen sekä sosiaalinen toimintaympäristö ja kaikenlaisen hyvinvoinnin edistäminen.

Tavoitteet

Haastateltavien vastaukset yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan tavoitteista olivat vaihtelevia. Tavoitteet olivat osittain linjassa perustehtävän kanssa. Neljän haastateltavan mielestä oppilaiden hyvinvointi ja oppiminen koulussa tulee mahdollistaa; oppilaiden kehityksen ja kasvun tukeminen sekä oppimisympäristön muokkaaminen. Kolme haastateltavaa toi esille vastauksissaan työympäristön ja työilmapiirin parantamisen ja kaksi haastateltavaa toi esille yhteisöllisyyden vahvistamisen tärkeyden. Osa haastateltavista koki, että tavoitteista ei ole keskusteltu.

H5: – – toimiva opiskeluympäristö luokassa, opiskelijoiden motivaation kasvattaminen, työilmapiirin parantaminen – –

H2: – – se tavoitteellinen tähtäin sillä, että sen lapsen tai nuoren tilanteessa tapahtuu muutos parempaan. Se täytyy olla jotain sellaista, että se tukee hänen kasvua ja kehitystä.

H4: Mahdollisimman monen koulu yhteisön jäsenen hyvinvointi koulussa, omien kykyjen mukainen oppiminen ja oppimispolku, yhteisöllisyyden lisääminen – –

Kolme haastateltavista piti tärkeänä sitä, että oppilaiden ja/tai heidän vanhempiensa tulisi olla mukana yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä. Kaksi haastateltavista koki, että tavoitteet ovat jossain määrin epäselvät.

H6: – – koskaan ei puhuta tavoitteista. Tavoite pitäisi olla hyvä henki, hyvä oppimisympäristö. Meillä ei ole yhtään kertaa ollut esimerkiksi huoltajia, tämän yhteisöllisen oppilashuoltotyön aikana tänä vuonna – – tavallaan se [oppilashuoltotyöryhmä] on tynkä – –

H3: – – yhteinen näky vois olla vahvempi – – ei ole täyttä käsitystä, että mihin se [yhteisöllinen oppilashuoltotyö] tähtää – – mikä se linja on, puututaanko johonkin asioihin, vai mihin pitäisi puuttua. Se on tavoite, et oppilaat on mukana oppilashuoltotyössä ja vanhemmat, et yritetään saada kaikki mukaan – –

H7: – – siellä pitäisi olla ehdottomasti oppilaiden ääni kuuluvilla.

Menetelmät, välineet, keinot jne.

Menetelmän kuvailu käsitteenä oli haastateltavien vastauksissa varsin kirjavaa, ja se vaikutti vieraalta. Yleisesti puhetapahtumat toistivat lineaarisesti sitä, mitä on ollut ja miten on toimittu ennen lakimuutosta, ja mitä ja miten sen jälkeen.

Moision koulun yhteisöllisessä oppilashuollossa on käytetty monipuolisesti erilaisia keinoja toteuttaa oppilashuoltotyötä. Pois syrjästä -hankeyhteistyö on tukenut yhteisöllisen oppilashuollon toimintaa kuluneen lukuvuoden 2014–2015 aikana. Tästä käytännön esimerkkinä on jalkautuvan psykiatrisen hoitotyön pilotointi maaliskoukokuun 2015 välisenä aikana.

H6: On olemassa projekteja – – Pois syrjästä -hanke.

Haastateltavat kokevat oppilashuoltotyön suunnittelun ja arvioinnin tärkeäksi. Oppilashuoltotyössä on käytetty esimerkiksi tutkimuksia ja kyselyitä, joiden avulla saadaan tietoa oppilailta, mihin suuntaan ja miten yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan tavoitteita asetetaan.

H1: – – kaikenlainen tällainen suunnittelutyö ja keskustelu – – yhdessä miettii, mikä siellä koulussa olisi hyvä – – jotkut yhteiset tempaukset, joissa on henkilöistö, huoltajat ja oppilaat – –

Interventioiden eli väliintulojen ymmärtäminen ja käyttäminen osana oppilashuoltotyötä nousi myös esille haastateltavien vastauksissa. Erityisnuorisotyön kanssa tehtävän yhteistyön kautta esimerkiksi Omin jaloin -menetelmä on koettu yhdeksi tärkeäksi toimintatavaksi nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa.

Lisäksi haastateltavien vastauksista ilmeni, että moniammatillisen työryhmän yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa sisältää laajaa osaamista ja asiantuntijuutta, mikä nähdään yhteisöllisen oppilashuoltotyön voimavarana.

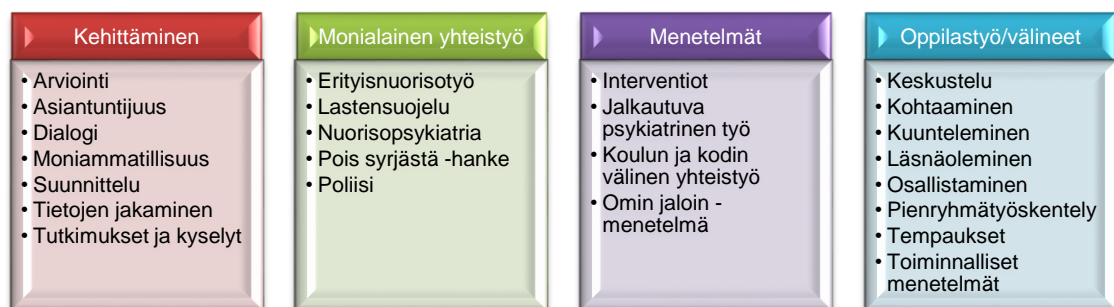
H6: – – käytetty eri toimijoita – – kun se on moniammatillinen ryhmä, niin eri ihmisten asiantuntijuus – – mietitty sitä, mitä nyt tehdään – – yhteistyö on sit se – – Erilaisia interventioit, on tehty erilaisii tutkimuksii ja kyselyjä ja saatu ongelmia selville – – yhteistyö ulkopuolisiin – – poliisi, sosiaalityöntekijöitä, erityisnuorisotyöntekijöitä, on olemassa – – omin jaloin, sit tässähän on NUPOkin [nuorisopsykiatrian poliklinikka] mukana ja nuorisotyö – – plus seurakunta tietty – –

Käytännön työn tasolla haastateltavien vastauksissa nousivat esille oppilaiden ja vanhempien kohtaaminen, keskustelutaidot, toiminnalliset menetelmät, pienryhmätoiminta ja erilaisten tempauksien järjestäminen.

H3: – – itse kutsun fenomenologiseksi otteeksi [työtapa/lähestymistapa] – – minä olen se aikuinen, joka ottaa sen vastaan, mitä sieltä tulee, sellaisena se on, se on avoin kirja. Ja hyväksyy sen [nuoren] sellaisena ja on siinä mukana, että kun siihen tulee vaihtelovollisuus, niin tavallaan sen kanssa voi tuoda sellaista täysin hyväksyvää otetta – –

H7: Pienryhmätoimintaa, oppilaiden osallistamista – – koitetaan saada se koulu-ympäristö toimivammaksi, toiminnallisin menetelmin myöskin sit, et koitetaan saada ne oppilaat osallistumaan ja saamaan oppilaat tuntemaan osaksi sitä kouluyhteisöä – – tietysti se tietojen jakaminen.

Tutkimus pyrki selvittämään yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä käytettäviä menetelmiä. Tiivistelmästä (kuva 1) voidaan havaita, miten menetelmä käsitteenä on varsin vieras.

Kuva 1. Menetelmät, välineet, keinot jne.

Yllä oleva kuva pyrkii kuvaamaan puhetapahtumista sen kokonaisvaltaisen kirjjon, miten yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenet ymmärsivät menetel-

mä-käsitteen. Toisaalta työryhmän jäsenillä on laaja asiantuntijuus ja näkemys yhteisöllisen oppilashuoltotyön toiminnan holistisuudesta eli kokonaisvaltaisuu-
desta. Kuva 1 avaa työryhmän jäsenten niin sanotun hiljaisen tiedon näkyväksi. Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän toiminta on laajaa ja kokonaisvaltaista.

Yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön vaikuttavat tekijät

Haastateltavat kuvasivat monipuolisesti ja laajasti, mitkä tekijät vaikuttavat yhteisöllisen oppilashuollon toimintaan. Neljä haastateltavaa koki suurimmaksi vaikuttavaksi tekijäksi ajan puutteen. Myös yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan tavoitteisiin ja suunnitelmallisuuteen toivottiin selkeyttä.

H3: Ajan puute siis vaikuttaa siihen työhön. Sitten se vaikuttaa varmasti, että se ei ole täysin vielä muotoutunut se, että miten se toimii ja miten sitä [oppilashuoltotyötä] pitää tehdä – –

Lisäksi kaksi haastateltavaa toi esille huolen siitä, miten työryhmän jäsenten tahtotila ja resurssien puute näkyivät esimerkiksi kokouspoissaoloina. Joidenkin työryhmän jäsenten oli kuitenkin vaikea osallistua kokouksiin, koska heillä ei ollut sijaista käytettävissä varsinaisessa perustehtävässä.

H4: Tavoitteet, toimijat, resurssit, tahtotila, fasilitteetit, käytänteet, koulun ulkopuoliset toimijat isossa roolissa!

H2: Aika, siis aika on hirveen hankala, hyvän ajan löytäminen – – Miten ihmisiä saadaan paikalle, onko tahtotilaa, et yhdessä tätä asiaa, mun mielestä se on ollut nyt viime aikoina iso ongelma. Siit mä oon huolissani.

Yleisesti haastateltavat huomioivat eri tekijöiden vaikuttavuudet yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön ja myös oppilashuoltotyöhön yleensä.

H6: Henkilöstön asenteet, resurssit – – tilatkin – – yleinen ilmapiiri, miten suhtaudutaan oppilaiden asioihin ja huoltajain ehkä jollain tavalla, esimiesten asenteet. Varmasti koulun koko – – Asiantuntijuutta eli roolit, tehtävät. Koulun yleensä kulttuuri ja normit, säännöt, järjestyssäännöt – – yhteistyö kotien kanssa, huoltajien kanssa, periaatteessa yhteistyön laatu näiden tiettyjen toimijoiden kanssa – –

H5: – – tietysti myös se työporukka, joka siinä tekee töitä ja heidän keskinäinen kemiansa ja työmethodinsa.

Kolme haastateltavaa kertoi 1.8.2014 voimaantulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) vaikutuksista, jotka ovat hämmentäneet yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäseniä: mitä ja miten oppilashuoltotyötä voidaan käytännössä toteuttaa, erityisesti tietojen jakamisen ja vastuun suhteen. Mainittavaa on se,

että kolme haastateltavista ei tuonut puheissaan esille uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain negatiivisia vaikutuksia.

H6: tää laki – – et kuin paljon saa puhua ja millaisia kokouksia saa pitää ja saako puhua kenestäkään oppilaasta enää tän jälkeen. Meillä ei ole ollut lakiin liittyvää ohjeistusta tai koulutusta.

H3: Pakka on tällä hetkellä sekaisin – –

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön johtamisen ja koordinoinnin vaikutukset tulivat haastateltavien vastauksissa selkeästi esille. Haastateltavien vastauksissa tuli myös esille, että yhteisöllistä oppilashuoltotyötä ei dokumentoida, kuten pitäisi.

H5: – – yhteisön, yhteiskunnan ja [Salon] kaupungin tilanne vaikuttaa resursseihin.

H6: Jos puhutaan koordinoinnista koulussa, niin tottakai se vaikuttaa yläkoulussa, koordinaattori on rehtori, kaiken työn koordinoija, myöskin yhteisöllisen oppilashuoltotyön – – Sen merkitys on iso.

H3: – – esimiehillekin sillee selkee koulutuspaketti, mitä nyt tapahtuu ja et ne ottais sen omakseen.

H7: Jollain ei ole hanskat ja ohjaimet käsissä. Se pitäisi olla niin selkee, että joku on joka kutsuu koolle sen tietyn työryhmän, tietyt väliajat, aina, ja samat ihmiset, ja jos jotain asiaa sovitaan, niin määrätään lähtee viemään sitä eteenpäin. Eikä niin, et asiat jätetään sit siihen. Ei ole muistioita, ei pysytä ajan tasalla.

H1: – – esimiesten asenteet – –

Itsearviointi/vahvuudet

Kolme haastateltavista kertoi vahvoiksi puolikseen kyvyn ymmärtää ja kohdata nuoret ja heidän tarpeensa. Tämä näkyi vastauksissa käytännön työssä nuoren avoimuutena ja uskoutumisena henkilökohtaisista asioista työntekijää kohtaan. Näissä vastauksissa korostuivat myös ammatillinen identiteetti ja lähestymistapa työhön.

H1: – – kuvittelen tietäväni heistä aika paljon ja – – kokonaisvaltainen käsitys siitä, mitä nuoren tukeminen ja kasvaminen vaatii – – yhteiskunnallisesti on kokeenmusta – – niin ehkä se vois näkyä jonkinmoisena rikkautena tämmöisessä työssä – –

H7: Niin silloin mä oon onnistunut parhaiten, olen saanut ne oppilaat toimimaan yhdessä yhteisen hyvän hyväksi. He tajuaa sen, että heillä on suuri vaikutusmahdollisuus.

Toisaalta vaikka vastaajat tunnistivat vahvuutensa, niin he myös arvostivat ja korostivat muiden asiantuntijuutta ja näkökulmaa nuorten kanssa tehtävässä

työssä, eli moniammatillinen työ nähtiin rikkautena. Lisäksi haastateltavien vastauksissa korostui toimijuus oppilashuoltotyössä.

H3: – – paljonko on niitä jotka on niitä perseelle potkijoita ja sit niitä jotka ymmärtää, koska molempia varmaan tarvitaan.. tarvitaan semmosia työntekijöitä, jotka vähän tuuppii – – ja niitä, jotka tajuu kaiken, on valmis ymmärtämään kai-ken – –

Arvot ja eettisyys

Tutkimuksen kohteena haastavimpia aiheita olivat arvot ja eettisyys. Haastateltavien vastauksista nousi esille, että työryhmässä ei ole käsitelty arvoja yhteisesti, vaan arvot toimivat yksittäisten jäsenten sisään rakentuneina käsitteinä ja ymmärryksinä, joiden pohjalta he toteuttavat työtään. Eri ammateissa toimivat yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenet yleisesti kertoivat työnsä arvopohjaksi kunnioittamisen, nuorten hyväksymisen, arvostamisen, ihmisarvon, tasa-arvon ja luottamuksen ja rehellisyyden.

H2: Lapsen kunnioittaminen, jos ei sitä oo niin, tätä ei pysty tekee – – myös perheen kunnioittaminen, mut joo mulla se menee kaiken yli se lapsen kunnioitus – – kaikki lähtee siitä, että se lapsi on siinä keskiössä. Se on arvo. Toki et se lapsi siinä elämän kontekstissa, mut et joo, me ei kaikkia voida muuttaa kuitenkaan.

H3: Siellä voi olla kahtalaista. Hieno arvo on nuori [ihmisarvo], menee siinä kaiken edelle. Nuoren mukaan mennään, mikä on sen nuoren parhaaksi – – sellainen arvo näkyy siellä – – sit toinen arvo on, mikä näkyy, on maineen säilyttäminen. Että koululla on hyvä maine.

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön toiminta pyrkii yleisen hyvän eli kaikkien oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseen koulussa. Eettisen toiminnan kriittinen tarkastelu käsitteli yhteisen hyvän tavoittelua, jonka uhkana on heikoimmassa asemassa olevan hukkuminen yleisen hyvän alle. Lisäksi kriittinen arviointi käsitteli suorituskeskeisyyden vaikutusta oppilaisiin. Lisäksi uusi voimaantullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja sen tulkinta on aiheuttanut ristiriitaisia ajatuksia oppilashuoltotyön käytännön työn toteuttamiseen. Kriittisenä kannanottoina mainittiin myös koulun maineen säilyttäminen.

H6: Jos nyt puhutaan vaitiolovelvollisuudesta – – on tarkoitus, et ne asiat, mitkä vaikuttaa oppilaan hyvinvointiin, niin niistä voidaan keskustella – – Välillä on tuntunut, että lyödään tää uus laki, että ollaan hiljaa, on tärkeintä olla hiljaa.

H3: – – siinä näkyy se utilitarismi, et huomaattekste että kuinka hyvin meillä menee, mut siin on just ne pudokkaat – – sellainen hyssyttelymeininki – –

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yhteenveto teemoittain

Yhteisöllisyys

Moision koulun yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuri rakentuu työryhmän jäsenistä ja heidän välisistä vuorovaikutussuhteista. Työryhmän jäsenet pitävät yhteisöllistä oppilashuoltotyötä merkityksellisenä, sillä se antaa taustatietoa ja välineitä myös heidän varsinaiseen perustehtävään. Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenet luottavat asiantuntijuuteensa ja kykyynsä vaikuttaa monialaisessa dialogiin perustuvassa yhteistyössä. Haastateltavien merkityksenannot ovat yhdenmukaiset Markku T. Hyypän esittämien näkemysten kanssa yhteisöllisestä toiminnasta (Hyypä 2002, 48–49). Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäseniä yhdistää yhteenkuuluvuudentunne yhteisesti sovitun tai ei-sovitun tavoitteen tai päämäärän tavoittelemiseksi. Työryhmän jäsenten toiminta perustuu vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. (Juhila 2006, 125; Väyrynen ym. 2015, 15.)

Yhteisöllisessä oppilashuollossa toimivat työryhmän jäsenet ovat koulutuksen, työkokemuksen ja ammatti-identiteetin kautta sisäistäneet yhteisöllisyyden ja yhteisöllisyyden määritelmän ja toiminnan merkityksen laajasti ja monipuolisesti. Työryhmän jäsenet hyödyntävät yhteisöllistä oppilashuoltoa yhteiskunta-poliittisena rakenteena, jossa he pyrkivät monialaisesti edistämään oppilaiden hyvinvointia ja muokkaamaan heidän oppimisympäristöä oppimista ja kasvua tukevaksi ja hyvinvointia edistäväksi. Lisäksi moni työryhmän jäsenistä korosti yhteenkuuluvuudentunteen, osallisuuden ja toimijuuden olevan merkittävä osa yhteisöllisyyden toteutumisesta. Osa haastateltavista esitti, että yhteisöllistä toimintatapaa tulee hyödyntää oppilastyössä enemmänkin. (Hyypä 2002, 48–50.)

Yhteisöllisen oppilashuollon toimintaan vaikuttavat tekijät

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön toimintaa ohjaa uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Toiminnan painopiste on siirtynyt ennaltaehkäisevään, mutta uusi laki ja sen tulkinta ovat hämmentäneet joitakin yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäseniä: 1) mitä ja miten tietoa saadaan jakaa, sekä 2) miten toimintaa koordinoidaan ja johdetaan? Osa haastateltavista korosti, että uusi laki on keskeinen yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön vaikuttava tekijä. Nämä haastateltavat kokivat myös, että uusi laki osaltaan heikentää työryhmän jäsenten välistä avoimuutta. (Filander & Vanhalakka-Ruoho 2009, 300.)

Laki on ollut voimassa yhden lukuvuoden ajan. Lain soveltaminen käytäntöön vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenten vastauksista nousi esille henkilöstön tarve koulutukseen ja ohjaukseen, joka edistäisi lain ymmärtämistä ja sen soveltamista käytännössä. Lisäksi työryhmän jäsenet pitivät tärkeänä esimiehen tukea, koordinoitua ja johtamista, joilla nähdään olevan myös merkitystä pedagogisen hyvinvoinnin rakennusaineena oppilaiden parissa tehtävässä käytännön työssä. (Hyyppä 2002, 52–53; Liusvaara 2014, 75, 162.)

Valtaosa haastateltavista koki ajan puutteen merkittävänä vaikuttavana tekijänä toteuttaa varsinaista yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Kokouspoissaolot huolestuttivat; onko riittävästi tahtotilaa ja sitoutumista toteuttaa yhteisöllistä oppilashuoltotyötä? Merkille pantavaa oli kuitenkin se, että osa työryhmän jäsenistä ei voinut irrottautua perustehtävästään yhteisöllisen oppilashuollon kokouksiin, koska ei ollut sijaista käytettävissä. Osa haastateltavista koki kokoukset ”tyngäksi”, koska osallistujamäärä kokouksissa oli ajoittain pieni.

Osa haastateltavista toi esille huolen oppilaiden ja vanhempien näkökulman puuttumisesta yhteisöllisen oppilashuollon päätösvaltaisista kokouksista (Väyrynen ym. 2015, 46–47). Miten oppilaat ja vanhemmat saataisiin osallistumaan yhteisölliseen oppilashuoltoon? Tähän kysymykseen tutkimuksesta ei löytynyt vastausta. Nyky-yhteiskunnassa päätöksenteko rajoittuu määrättyyn aikaan ja paikkaan instituutioissa niin koulumaailmassa kuin sosiaalityössä. Näihin insti-

tuutioihin astuminen vaatii keneltä tahansa oppilaalta tai vanhemmalta rohkeutta. Oppilaiden ja vanhempien osallisuuteen vahvistaminen vaatii muutoksia niin rakenteissa kuin asenteissa, sekä tahtotilaa ja riittävästi aikaa, jotta dialogiin ja päätöksentekoon saataisiin kaikkien osapuolten ”ääni” esille. Jokaisen ”ääni” päätöksenteossa on tärkeä, vaikka tasapuolinen, ihanteellinen demokratia ja konsensus eivät toteutuisi. Demokratian lähtökohta on osallisuus. (Väyrynen ym. 2015, 46–47.)

Käytännössä Pois syrjästä -hankkeen projektityöntekijä tapasi yhden kerran Moision koulun oppilaita ja heidän vanhempiaan koululla lokakuussa 2014. Tapauksessa keskusteltiin oppilaiden ja vanhempien mielipiteistä ja käsityksistä koulun järjestyssäännöistä, oppilaiden ojentamiseen ja koulukiusaamiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä kuultiin nuorten ja heidän vanhempien yleisiä mielipiteitä koulusta ja koulun toimintatavoista. (Pois syrjästä -hankkeen projektityöntekijän puhelinhaastattelu ja sähköpostitse lähetetty liite.)

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön jatkuva kehittäminen ja uusi laki asettavat työryhmän jäsenten toimintakyvyn koetukselle (Kinnunen & Feldt & Mauno 2008, 119). Myös yhteisöllisen oppilashuoltotyön suunnittelu ja tavoitteellisuus olivat tekijöitä, jotka haastoivat työryhmän jäsenten käytännön työtä. Työryhmän jäsenet olivat tietoisia siitä, mikä on heidän perustehtävä yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä. Tietoisuus perustehtävästä toimi vastauksissa pitkälti toiminnan tavoitteiden määrittelijänä. Käytännössä selkeitä tavoitteita ei ole yhteisesti laadittu työryhmässä, ja se heijastui haastateltavien vastauksissa epämääräisenä toiminnan suunnitteluna ja toimintana. Eli käytännössä kaikilla työryhmän jäsenillä ei ollut selkeää yhteistä näkemystä siitä, mihin yhteisöllisellä oppilashuoltotyöllä pyritään. Pitkän linjan toiminta on joidenkin haastateltavien vastausten perusteella osittain kangistunut kaavamaisuuteen, joten he toivoivat oppilashuoltotyön tavoitteiden ja toiminnan selkiyttämistä. Yhteistyön rutiineja ja sääntöjen luomista, opettelua ja ylläpitämistä ei tule pitää itsestäänselvyksinä (Väyrynen ym. 2015, 49–50).

Työryhmän jäsenten välisten suhteiden sidosten heikkoudet tai vahvuudet eivät nousseet esille haastatteluaineistosta (Hyyppä 2002, 50–51). Tästä huolimatta

yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten välisillä suhteilla voidaan ajatella olevan yhteyttä toimintaan. Työryhmän jäseniä yhdistävät yleisluontoinen yhteinen päämäärä ja tehtävä – oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen ja oppimisympäristön muokkaaminen (Hyypä 2002, 50–51).

Ennen 1.8.2014 voimaantullutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia (1287/2013) koulussa toimi oppilashuoltorakenne, joka sisälsi sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen oppilashuollon. Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä osa työryhmän jäsenistä piti vanhaa toimintatapaa parempana, ja täten he kokivat uuteen toimintatapaan siirtymisen ristiriitaiseksi ja haastavaksi; meneekö yksilön suoja nuoren hyvinvoinnin edelle? Oppilashuoltotyöryhmän jäsenet toivat esille, miten nykymuotoinen lainsäädäntö ja sen soveltaminen on heille saati tavallisille opettajille epämääräinen ja epäselvyyksiä aiheuttava. Noin puolet työryhmän jäsenistä koki uuden voimaantulleen lain yhteisöllisen oppilashuollon toimintaan vaikuttavana konkreettisena tekijänä.

Osa työryhmän jäsenistä koki, että käytännön toteutuksen takkuilu liittyi puutteellisiin tietoihin ja valmiuksiin organisoida ja johtaa nykymuotoista oppilashuoltotyötä. Nykyhetken kriittinen näkemys johtamisesta ulottuu myös toimintaorganisaation ulkopuolelle ulottuvaan johtamiseen ja sieltä mahdollistettaviin resursseihin ja asenteisiin. Haastateltavien kokema esimiehen tuen puute ja resurssien karsiminen ovat joillekin yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenille signaali niin johtotasolla kuin yhteiskunnassa vallitsevista arvoista ja asenteista oppilashuoltotyötä kohtaan (Kinnunen ym. 2008, 122–126).

Tutkimus toi myös esille, miten työryhmän jäsenet kykenevät hyödyntämään yhteisöllisen oppilashuoltotyön sisältöä omassa perustehtävässään. Yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenet toivat esille myös, että kokoukset eivät ole niin suunnitelmallisia ja tavoitteellisia, kuin niiden pitäisi olla. Esimerkiksi kokouskutsujen ja pöytäkirjojen laatiminen on satunnaista ja irrallista yhteisöllisen oppilashuoltotyön toiminnan edellyttämiin tapoihin nähden. Yhteisöllisen oppilashuoltotoiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi kaipaavat selkeää dokumentoinnin kehittämistä. Koulutuksella, ohjauksella ja esimiehen tuella ja johtamisel-

la monet haastateltavat kokivat saavansa parhaimmat edellytykset toteuttaa yhteisöllistä oppilashuoltotyötä.

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön työryhmän jäsenten vahvuudet

Yhteisöllisen oppilashuollon jäsenillä on käytössään resursseja; osaamista, asiantuntijuutta, keskustelevuutta, dialogisuutta, monialaista yhteistyöosaamista toteuttaa ennaltaehkäisevää käytännön työtä.

Lähes kaikki haastateltavat toivat esille osaamisensa oppilaiden kanssa tehtävässä vuorovaikutustyössä ja kohtaamisessa. Haastateltavat kokivat, että oppilaat luottavat heihin. Tämä näkyi oppilaiden avoimuutena ja uskoutumisena henkilökohtaisista asioistaan. Olemassa olevien resurssien hyödyntäminen edellyttää oppilashuoltotyötä organisoivalta vastuutaholta riittävää resursointia.

Menetelmät, välineet, keinot jne.

Tutkimuksen lähtökohtana oli kartoittaa yhteisöllisessä oppilashuollossa käytettävät menetelmät. Käsitteenä menetelmä oli kuitenkin monelle yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäsenelle varsin vieras. Tutkimuksen menetelmäosion otsikoin täten uudelleen: Menetelmät, välineet, keinot jne. Tutkimuksen tulokset osoittautuivat varsin kokonaisvaltaiseksi näkemykseksi, ja luokittelin ne myös erilliseen taulukkoon (katso opinnäytetyön sivu 23): kehittämistyö, monialainen yhteistyö, menetelmät ja oppilastyö.

Menetelmät löytyivät haastateltavien puhetapahtumien virrasta, etsimällä ne sana sanalta. Esimerkiksi aikaisempina vuosina yhteisöllinen oppilashuolto on tehnyt tiivistä yhteistyötä erityisnuorisotyön kanssa, joka käyttää työssään Omin jaloin -menetelmää. Suoraan oppilaiden kanssa tehtävässä työssä osa haastateltavista oli käyttänyt toiminnallisia menetelmiä.

Arvot ja eettisyys

Arvot ja eettisyys olivat käsiteltävistä aiheista haastavimpia. Aiheina ne eivät ole luonnollisestikaan itsestään selviä saati selkeitä. Haastateltavien arvot perustuvat omiin kokemuksiin ja lähtökohtiin työssä. Työryhmän jäsenet eivät olleet

keskustelleet yhdessä yhteisöllisessä oppilashuoltotyöryhmässä arvoista, säännöistä tai eettisyydestä.

Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten tehtävä on suunnitella, kehittää ja arvioida jatkuvasti omaa työtään. Se ei kuitenkaan riitä, vaan työtä on tehtävä monialaisessa dialogissa ja myös tuotettava dokumentointia, jotta työ tulee näkyväksi ja muu koulun henkilöstö voi hyödyntää tietoa omassa työssään. Lisäksi HYTE-työryhmä (sosiaali-, terveys- ja opetustoimi) arvioi oppilashuollon käytännön toteutusta kaupunkitasolla.

6.2 Teoreettinen viitekehys tutkimuksen taustalla

Tutkimuksen aikana varsinaisesti kukaan yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenistä ei tuottanut puheissaan sosiaalipedagogista teoriaa tai sosiokulttuurisen innostamisen käsitettä. Osittain tämä johtunee siitä, että erityisesti opettajankoulutuksen perinteeseen ei ole sisältynyt sosiaalipedagogiikka saati innostaminen. Työryhmän jäsenet käyttivät kuitenkin yleisesti puhetapahtumissa kohtaamiseen, vuorovaikutukseen ja ohjaamiseen liittyviä käsitteitä ammatti-identiteetistä riippumatta. Sosiaalipedagogiset käsitteet nousivat työryhmän jäsenten puhetapahtumista keskusteltaessa erityisesti oppilaiden kanssa tehtävästä työstä. Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten työn käytäntö sisältää elementtejä sosiaalipedagogisesta ohjauksesta. (Kurki & Nivala 2006, 173–178.)

Dialogi-käsite nousi esiin haastateltavien puhetapahtumissa erityisesti yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten välisessä, moniammatillisessa yhteistyössä. Työryhmän jäsenet tuottivat tietoa siitä, miten paljon he keskustelevat asioista, ja täten dialogi näyttäytyikin yhteisöllisen oppilashuoltotyön resurssina monialaisessa yhteistyössä. (Freire 2005b, 69; Mönkkönen 2007, 87–89.) Sosiokulttuurinen innostaminen käsitteenä ei myöskään noussut esiin haastateltavien puhetapahtumissa. Yksi haastateltava käytti fasiliteetti-käsitettä, mikä kuvaa hyvin sosiokulttuurisen innostamisen ydintä. Fasiliteettien tehtävä on herättää sisäistä innostusta ja motivoitumista nuorissa, joka saa aikaan osallisuutta

ja toimijuutta yhteisössä, tässä tapauksessa koulussa (Kurki & Nivala 2006, 153).

Sosiaalipedagoginen ohjaus kätkeytyi yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten puheissa osittain yhteisöllisyys- ja dialogi-käsitteisiin. Yhteisöllinen toiminta sisältää yhdessä toimimista – jaettu kokemus – vuoroin vaikuttamisen kautta, jossa kielellä on merkityksellinen osa nuorten kohtaamisessa ja yhteistyössä heidän kanssaan (Hämäläinen & Nivala 2010, 6; Antikainen ym. 2013, 283; Väyrynen ym. 2015, 21). Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenten toiminta sisältää reflektiivistä keskustelua, joka on tärkeä nuoren oppimista ja kasvua tukeva elementti, ja myös työryhmän jäsenten välisessä sosiaalisesti jaetussa toiminnassa (Freire 2005b, 69; Poikela 2003, 49). Se, miten koulun henkilöstö kohtaa oppilaat, on merkityksellistä eikä opettajien ”kansankynttilä” nimitys ole noussut turhaan ihmisten puheisiin. Opettajien resursseja, muun muassa työhyvinvointia ja osaamista, tulee tukea ja vahvistaa koulutuksen, ohjauksen ja johtamisen kautta, jotta oppilaiden hyvinvointia ja heidän oppimistaan voidaan ylläpitää ja edistää kouluympäristössä.

Opettajien, erityisopettajien, kouluterveydenhoitajien, koulukuraattoreiden, opinto-ohjaajien, nuoriso-ohjaajien ja oppilaitospastoreiden työ on työtä peruspalveluissa nuorten parissa koulussa. Pois syrjästä -hankkeen tavoitteena on tukea yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän jäseniä kehittämään koulun henkilöstön käytössä olevia toimintamalleja. Monialainen yhteistyö ja dialogi ovat merkittäviä välineitä yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä toimintamallien jatkuvassa arvioinnissa ja kehittämisessä. Osa työryhmän jäsenistä toi esille yhteisöllisen toiminnan merkityksen ja sen vahvistamisen.

Yhteisöllisen oppilashuollon työryhmän jäsenillä on korkean koulutustason myötä käytössään resursseja, joita voidaan tukea ja hyödyntää tehokkaalla ja tavoitteellisella suunnittelulla ja dokumentoinnilla sekä koordinoinnilla ja johtamisella. Hyvinvointipolitiikan näkökulmasta yhteiskunnassa vallitsevilla arvoilla, kaupunkitason päätöksentekijöiden ja virkamiesten asenteilla ja niin sanotulla arvojohtamisella on merkitystä siinä, miten yhteisöllistä oppilashuoltotyötä tuetaan oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Niemelä, P. 2010, 92).

7 POHDINTA

7.1 Riskianalyysi

Riskianalyysin (taulukko 1) avulla pyrin selkeyttämään ja tiivistämään yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan keskeiset vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Taulukon pyrkimyksenä on visuaalisesti tuoda esille yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Vahvuudet	Heikkoudet
Asiantuntijuus Keskustelevuus Moniammatillisuus Osaaminen Yhteistyö	Aika Dokumentointi Johtaminen Koordinointi Oppilaiden/vanhempien osallisuus Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki Suunnittelu/tavoitteet
Mahdollisuudet	Uhat
Dialogi Koulutus Kehittäminen Moniammatillisuus Osaaminen Suunnittelu/tavoitteet	Henkilöstön hyvinvointi Koulukiusaaminen Koulun koko Luottamus (tiedon jakaminen) Oppilaiden hyvinvointi Resurssit

Kuva 2. Riskianalyysi.

Vahvuudet

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön keskeisimmiksi vahvuuksiksi nousivat haastatelluaineistosta työryhmän jäsenten asiantuntijuus, keskusteleavuus, moniammatillisuus ja yhteistyön toimivuus. Haastateltavat arvostivat moniammatillista asiantuntijuutta, osaamista ja yhteistyön merkitystä. Työryhmän keskusteleavuus oli vahvuus, johon osa haastateltavista kaipasi lisää rohkeutta.

Heikkoudet

Päällimmäisenä heikkoutena yhteisöllisen oppilashuoltotyön jäsenet kokivat ajan puutteen. Nykyinen yhteisöllinen oppilashuoltotyö on rajattu yhteen ko-

koukseen kuukaudessa, noin 1–2 tuntia. Moni haastateltavista kokee työskenteleyn varatun ajan riittämättömäksi. Myös kokouspoissaolot huolestuttivat.

Yhtäältä yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan kehittämisen kohteeksi nousi sekä henkilöstön että esimiesten koulutuksen tarve uuden oppilas- ja opiskelija-huoltolain (1287/2013) ymmärtämiseen ja soveltamiseen. Uuden lain tämän hetkinen tulkinta herättää ristiriitaisia näkemyksiä: 1) mitä ja miten tietoa saa jakaa, 2) miten nykyistä yhteisöllistä oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja johdetaan, sekä 3) oppilashuoltotyön jakautuminen yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen, ja näiden käytännön työn jäsentyminen ja ymmärtäminen. Myös systemaattista yhteisöllisen oppilashuollon dokumentointia kaivattiin.

Lisäksi osa haastateltavista toi esille, että oppilaiden ja vanhempien ”ääntä” ei saatu esille yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän kokouksissa. Oppilaat ja vanhemmat eivät osallistuneet yhteisöllisen oppilashuollon kokouksiin lukuvuoden 2014–2015 aikana.

Mahdollisuudet

Haastatteluaineiston mukaan yhteisöllisen oppilashuoltotyön mahdollisuuksia ovat dialogi, yhteisöllisen oppilashuoltotyön kehittäminen, moniammatillisuus ja osaaminen sekä erityisesti uuden lain soveltamiseen liittyvä koulutus ja ohjeistus ja esimiehen tuki. Lisäksi yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen nähtiin mahdollisuuksiksi, joilla toimintaa voidaan tehostaa. Tähän on perusteluna se, että työryhmän jäsenten osaaminen ja asiantuntijuus antavat riittävästi eväitä toiminnan kehittämiseen. Haastateltavat pitivät myös useiden yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan vahvuuksien mahdollistavan toiminnan kehittämisen parempaan suuntaan.

Toisaalta nykyinen yhteisöllinen oppilashuoltotyö on osaavan ja asiantuntevan työryhmän jäsenten käsissä. Tämän tutkimuksen mukaan yhteisöllisen oppilashuoltotyön systemaattinen toiminnan suunnittelu edistäisi tavoitteellista toimintaa. Myös toiminnan jatkuva arviointi ja dokumentoinnin kehittäminen sekä koordinoinnin ja johtamisen kehittäminen tehostaisivat toimintaa.

Uhat

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön uhkiksi nousivat haastatteluaineiston perusteella koulukiusaamisen lisääntyminen ja moninaistuminen, oppilaiden ja henkilöstön hyvinvoinnin vaarantuminen ja henkilöstön välisissä suhteissa esiintyvien ristiriitojen heijastuminen oppilaisiin. Lisäksi koulun koko nähtiin uhkatekijänä, eli mitä suurempi koulu sitä haastavampi kokonaisuuden hallinta. Yleisesti resurssien puute esitettiin uhkatekijäksi, jolla nähtiin olevan vaikutuksia yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön. Lisäksi yhteisöllisen oppilashuoltotyön luottamuspuola nousi haastatteluaineistosta yhdeksi uhkatekijäksi, koska se saattaa heikentää työryhmän jäsenten välistä avoimuutta kommunikointiin ja yleensä tarkoituksenmukaisen tiedon jakamiseen. Luottamuspuolalla oli suora yhteys uuteen oppilashaastatteluaineistoon ja sen tulkintaan.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys sekä tarpeet jatkotutkimukselle

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuria ilmiönä. Tutkimusaineistomateriaali sisälsi seitsemän teema-haastattelua, joista yksi toteutettiin sähköpostitse. Tallensin haastattelut äänityslaitteella. Aineisto täydentyi jälkepäin kolmen haastateltavan sähköpostilla. Haastatteluja jatkoin, kunnes aineiston sisältö alkoi toistaa itseään eikä se antanut uutta lisäarvoa tutkimukselle. (Hirsjärvi ym. 2009, 182).

Tutkimusprosessissa toimin kahdessa roolissa. Toimin tutkijana, ja olin myös mukana yhteisöllisessä oppilashuollossa opiskelijajäsenenä lähes koko lukuvuoden 2014–2015 opintojeni kahden eri työharjoittelun kautta. Tällä voidaan nähdä olevan vaikutukset tutkimuksen objektiivisuuteen ja laatuun. Olen kuitenkin pyrkinyt tarkastelemaan ja ymmärtämään aineistoa haastateltavien näkökulmasta ja ymmärryksestä käsin. Olen tietoinen omista lähtökohdistani ja arvoistani. Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä muihin Salon kaupungissa tai muissa kunnissa toimiviin oppilashuoltotyöryhmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136; Hirsjärvi & Hurme 2011, 185.) Haastateltavien anonyymiuuden olen pyrkinyt säilyttämään niin, että haastateltavien henkilöllisyys ja ammat-

ti-identiteetti eivät välity tutkimusraportista, vaan oleelliset puhetapahtumat eli sanomat. Jouduin osittain karsimaan joitakin puhetapahtumia, jotta estäisin haastateltavien tunnistettavuuden.

Teemahaastattelu toimi hyvin yksittäisen yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan kartoittamisessa. Teemahaastattelu antoi joustavuutta haastateltavien tuottamien vastauksien syvyyteen ja sisältöön. Uskon, että strukturoidulla kysymyskaavakkeella en olisi voinut saada tietoa samalla tavalla yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan sisällöstä työryhmän jäseniltä, koska haastateltavien määrä oli varsin pieni.

Tutkimuksen kannalta olennaisiin käsitteisiin ja teorioihin perehtyminen antoivat varmuutta tutkimusongelmien suunnitteluun ja teemahaastattelurungon laatimiseen. Testasin haastattelurunkoa haastattelemalla sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia, jotta varmistuisin mahdollisista kysymyksenasettelun puutteista. Esihaastattelun jälkeen täydensin teemahaastattelurunkoa yhdellä lisäkysymyksellä eettisyydestä. Äänitin esihaastattelun, jotta opin käyttämään äänityslaitetta, ja arvioimaan miten haastattelu käytännössä sujuisi, ja kuinka paljon haastatteluun kuluu aikaa. Tutkimusaineiston litteroitu sivumäärä oli mielestäni pieni. Pienuudestaan huolimatta aineiston sisältö oli laaja ja kattava antamaan vastauksia asettamiini tutkimusongelmiin, joka antaa luotettavuutta tutkimukselle. Äänitysten laatu oli hyvä. Litteroin jokaisen haastattelun sanatarkasti jokaisen haastattelutapahtuman jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184.)

Aineiston pienuudesta johtuen analysointiprosessi oli suhteellisen selkeää. Varsinaista aineistoa ei tarvinnut karsia kohtuuttomasti, vaan tiivistäminen liittyi lähinnä toistojen ja täytesanojen poistamiseen. Lisäksi jouduin muotoilemaan aineistoa siten, että en paljastaisi haastateltavien ammatti-identiteettiä ja sitä kautta henkilöllisyyttä.

Mikäli tutkimus toistettaisiin samasta aineistomateriaalista, tulos olisi todennäköisesti samansuuntainen. Tutkimuksen näkökulma todennäköisesti muuttuisi tutkimuksen tekijän vaihtuessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 186.)

Haastattelut olivat varsin luontevia, ja osalle haastateltavista se merkitsi yhteisöllisen oppilashuoltotyön äärelle pysähtymistä ja sen toiminnan arviointia uudesta näkökulmasta. Tällaista pysähtymistä ja pohdintaa osa haastateltavista kaipasi myös varsinaisessa oppilashuoltotyössä. Haastateltavat olivat pääosin yhteistyön ja työharjoittelun lomassa sisäistäneet, mistä tutkimuksessa oli kysymys. Lisäksi lähetin sähköpostitse kysymykset haastateltaville ennen haastattelua. Yksi haastattelu syntyi aikataulusovittelun yhteydessä spontaanisti, joten haastateltava ei ehtinyt tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 186.) Ammatillisesti oppilashuoltotyö on kiinnostavaa, mikä osaltaan helpotti perehtymistäni aiheeseen liittyvään teoriaan monipuolisesti ja puurtamaan läpi tutkimusprosessin.

Tarpeet jatkotutkimukselle

Tutkimuksen myötä nousi esille runsaasti lisäkysymyksiä ja tarpeita jatkotutkimukselle. Jatkotutkimuksessa voitaisiin muun muassa kartoittaa opettajien kokemuksia siitä, miten he saavat tietoa yhteisöllisen oppilashuoltotyön toiminnasta, sekä miten he voivat hyödyntää saamaansa tietoa perustehtävässään. Toisaalta voitaisiin kartoittaa opettajien ajatuksia ja mielipiteitä sosiaalipedagogiasta. Lisäksi voitaisiin kysyä, kokevatko opettajat saavansa riittävästi tukea rehtorilta työssään. Ja millaisia käsityksiä opettajilla on yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan vaikutuksista koulun toimintakulttuuriin.

Mikäli yhteisöllinen oppilashuolto käyttää tästä tutkimuksesta saatua tietoa hyväkseen toimintansa kehittämisessä, voidaan lisäksi jatkotutkimuksessa selvittää, mitkä ovat olleet esimerkiksi dokumentoinnin kehittämisen vaikutukset yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteelliseen toimintaan ja työryhmän jäsenten kokemukset dokumentoinnin vaikutuksista käytännön työhön.

LÄHTEET

- Antikainen, A.; Rinne, R. & Koski, L. 2013. Kasvatussosiologia. 5. uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.
- Eräsaari, L. 2015. Yhteisön paikka maailmassa. Teoksessa Väyrynen, S.; Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Press Global ja Kirjoittajat. 35–52.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.
- Filander, K. & Vanhalakka, M. (toim.) 2009. Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.
- Freire P. 2005a. Pedagogy of the oppressed. Transl. M. Bergman Ramos. New York: Continuum.
- Freire, P. 2005b. Sorrettujen pedagogiikka. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Talinna: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hyyppä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: PS-kustannus.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Hämäläinen, J. 2010. Sosiaalipedagogiikka teorian ja käytännön suhteina. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 5–11.
- Ihmisoikeuskeskus. Viitattu 11.5.2014. <http://www.ihmisoikeuskeskus.fi/?x280162=400704>
- Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) 2010. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kinnunen, U., Feldt, T. & Mauno, S. (toim.) 2008. Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Juva: PS-kustannus.
- Koivula, P. (toim.) 2005. Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Vammala: Opetushallitus.
- Kostamo-Pääkkö, K.; Väyrynen, S. & Ojaniemi, P. 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Teoksessa Väyrynen, S.; Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Press Global ja Kirjoittajat, 8–11.
- Kurki, L. & Nivala E. 2006. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Juhila, K. 2015. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. 7. painos. Tallinna: Vastapaino.

Kärki, S. 2009. Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa. Kuntouttavan sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeen arviointiin. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogian laitos. Lisensiaattityö. Viitattu 6.7.2015 <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=edf1edce-5159-4cd4-9391-cb316503c656>

Liusvaara, L. 2014. Kun vaan kuraattori olisi korvat auki. Koulun kehittämällä pedagogista hyvinvointia. Turku: Painosalama Oy. Väitöskirja.

Mahkonen, S. 2014. Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Niemelä, P. (toim.) 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nivala, E. 2010a. 11. vuosikerta. Osallistuminen sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteena. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Kuopio: Kuopion kaupungin painatuskeskus, 111–122.

Nivala, E. 2010b. Kansalaisuus nuorisokasvatuksen teorian jäsentäjänä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. 2., uusittu painos. Helsinki: Yliopistopaino, 93–131.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) 2010. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. 2., uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 15.8.2015 http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2014. Viitattu 15.8.2015 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>.

Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2014. Viitattu 15.8.2015 <http://www.salo.fi/attachements/2014-11-07T12-19-0092.pdf>.

Pohjola, A. 2015. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Väyrynen, S.; Kostamo-Pääkkö, K. & Ojanen, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Press Global ja kirjoittajat, 15–34.

Pohjola, K. 2011. (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto Koulutuksen tutkimuslaitos.

Poikela, S. 2003. Ongelmaperustainen pedagogiikka ja tutorin osaaminen. Tampere: Tampere University Press.

POIS SYRJÄSTÄ -hanke. Viitattu 14.8.2015 > <http://www.satshp.fi/> > Tutkijoille > Tutkimus- ja kehittämistoiminta > Käynnissä olevat hankkeet > Pois syrjästä > Kehittämisosiot > Salo: Tarkennettu toimintasuunnitelma.

POIS SYRJÄSTÄ -hanke 2014–2016. Viitattu 15.8.2015 <http://www.satshp.fi/> > Tutkijoille > Tutkimus- ja kehittämistoiminta > Käynnissä olevat hankkeet > Pois syrjästä

Pois syrjästä -hankkeen projektityöntekijän puhelinhaastattelu 2.6.2015.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) Sosiaalipedagoginen

amma-tillisuus Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 14–19.

Rautiainen, A. (toim.) 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Salon kaupunki. Viitattu 13.8.2015
<http://www.salo.fi/kasvatusjakoulutus/perusopetus/oppilashuolto/>

Sajaniemi, N.; Suhonen, E.; Nislin, M. & Mäkelä, J. E. 2015. Stressin säätely. Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Juva: PS-kustannus.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. "Hirveesti tekijänsä näköistä." Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. Väitöskirja.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Viitattu 28.7.2015. <http://stm.fi/kaste>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Jyväskylä: Tammi.

Väyrynen, S.; Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Global ja kirjoittajat.

Teemahaastattelurunko

Taustakysymykset

- Sukupuoli
- Miten pitkään olet ollut mukana oppilashuoltotyössä?

Varsinaiset teemat:

1. Yhteisöllisyys

- Määrittele eli kuvaile omin sanoin yhteisöllisyys-käsite.

2. Yhteisöllisen oppilashuollon tehtävä

- Mikä on yhteisöllisen oppilashuollon perustehtävä?
- Mitkä tekijät vaikuttavat yhteisöllisen oppilashuollon toimintaan?
- Mitä keinoja (välineet, menetelmät jne.) yhteisöllisessä oppilashuollossa on mielestäsi käytetty ja käytetään?
- Mitkä ovat kokemuksesi uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain vaikutuksista yhteisöllisen oppilashuollon käytännön toimintaan? Perustelut.
- Mitkä ovat mielestäsi yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan tärkeimmät tavoitteet?
- Mitä monialainen yhteistyö mielestäsi tarkoittaa yhteisöllisessä oppilashuollossa?

3. Toiminnan itsearviointi

- Mitkä ovat toimintasi vahvuudet yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä?
- Mikä tai mitkä ovat mielestäsi toimintasi kehittämisen kohteet yhteisöllisen oppilashuollon toiminnassa?
- Mitkä ovat mielestäsi yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan suurimmat ongelmat/haasteet?
- Koetko voivasi vaikuttaa asioihin yhteisöllisessä oppilashuollossa? Perustelut.
- Mitkä tekijät vaikuttavat osallisuuteesi yhteisöllisen oppilashuollon toiminnassa?
- Miten kuvailisit yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuurin arvoja?

- Mikä on yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan merkitys itsellesi?
- Miten eettisyys on huomioitu yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä?

Haastattelun kesto _____ h _____ min.

SWOT-analyysikenttä:

Vahvuudet	Heikkoudet
Mahdollisuudet	Uhat

Muut havainnot: